Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kirje

21.9.2021

VN/24984/2020
VN/24984/2020-TEM-86

Eduskunta
Tulevaisuusvaliokunta

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto / Hallituksen vuosikertomus 2020 TuV 22.9.2021 K 3/2021 vp

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriötä tarkastelemaan lausunnossaan sitä, miten työ- ja elinkeinoministeriö seuraa hiilineutraalin kestävän kasvun edistymistä, mitä haasteita tässä on, ja minkä toimijoiden toimilla näitä haasteita voitaisiin parhaiten ratkaista, jotta kestävän kehityksen tavoitteita edistettäisiin politiikkajohdonmukaisesti.

1. Johdanto

Työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on luoda taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävän kasvun edellytyksiä Suomeen. Kestävän kasvun uralle pääsemiseksi määritellyt ministeriön strategiset tavoitteet ovat hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä, innovaatiopanostuksen lisääminen neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta sekä työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluvien toimien osuus mm. valtioneuvoston kestävän kehityksen selonteossa sekä hallituksen kestävyystiekartassa on laaja.

2. Kestävän kehityksen tavoitteet

Työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesjohtoryhmä on lisäksi valinnut 10.5.2021 Valtiokonttorin ohjeistuksen mukaisesti YK:n 17 kestävän kehityksen tavoitteen joukosta kolmesta viiteen tavoitetta, joihin ministeriön toiminta pääasiallisesti vaikuttaa, ja näistä tehdään erillinen vastuullisuusraportointi. Raportoitavaksi valittiin kestävän kehityksen tavoitteista seuraavat neljä, joilla on vahva yhteys TEM:n strategisiin tavoitteisiin: uusiutuvan energian saatavuuden edistäminen (SDG7), ihmisarvoinen työ ja kestävä talouskasvu (SDG8), kestävä teollisuus, infrastruktuuri ja innovaatiot (SDG9) sekä ilmastonmuutoksen vastaiset toimet (SDG 13).

Työ- ja elinkeinoministeriössä on tunnistettu tarve entistä johdonmukaisempaan seurantaan myös kestävän kehityksen tavoitteiden näkökulmasta. Vuoden 2021 aikana on ollut käynnissä kestävän kehityksen linjausprojekti, jossa VTT:n vaikuttavuusasiantuntijat ovat olleet tukena ministeriön kestävän kehityksen painopisteiden määrittelyssä, kestävän kehityksen politiikkatoimien systeemisessä tarkastelussa ja seurannan rakentamisessa näille. Työssä on osallistettu myös laajemmin TEM-hallinnonalaa. Linjaus mukaan lukien ehdotus mittareista valmistuu loppuvuoden 2021 kuluessa. Tämän työn rinnalla TEM:ssä päivitetään parhaillaan yleisemmin johdon tavoite- ja indikaattorikehikkoa, jota on tarkoituksena hyödyntää laajasti TEM:n ohjauksessa ja johtamisessa. Osana työtä on myös tunnistettu olennaisia muiden ministeriöiden johdolla toteutettavia hankkeita, joiden seurantamittarit koskevat TEM:iä. Kestävyysnäkökulmasta tehtävää seurantaa ja raportointia suunnitellaan luontevasti yhteen muun kehikon kanssa.

3. Hiilineutraalin kasvun toimenpiteet

Haasteet hiilineutraalin kasvun edistymisessä liittyvät teknologiaa enemmän rahoituksen varmistamiseen, koska investointien kokoluokka on suuri. Samalla olennaista on, että akateeminen tutkimus, julkinen sektori, yritykset ja kansalaisyhteiskunta saataisiin toimimaan ekosysteemeinä, ja myös näiden koordinointi edellyttää rahoitusta. Työ- ja elinkeinoministeriö on pyrkinyt tarttumaan näihin haasteisiin omilla toimillaan mm. selvittämällä kiertotalouden ekosysteemejä ja kehittämällä

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Työ- ja elinkeinoministeriö				
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4	29 516 001 35 829 516 001	916 062 160 +358 9 1606 2160	www.tem.fi

laajassa yhteistyössä SDG-rahoitusratkaisuja. Hiilineutraalin kasvun edistymisen kannalta olennaisia seurannassa olevia toimenpidekokonaisuuksia ovat erityisesti:

- Ilmasto- ja energiastrategian päivitys, joka annetaan selontekona eduskunnalle loppuvuodesta 2021. Strategia kattaa kaikki kasvihuonekaasupäästölähteet (päästökauppasektori, taakanjakosektori, maankäyttösektori) ja nielut (maankäyttösektori).

- Toimialakohtaiset tiekartat vähähiilisyyteen, jotka 13 toimialaa laativat TEM:n koordinoimana 2019-2020. Tiekarttojen päivitys on suunniteltu tehtävän vuonna 2024.

- Kestävän rahoituksen ekosysteemien kehittäminen, joka pohjautuu Suomen ensimmäisenä maana 2018–2019 laatimaan SDG-rahoituksen tiekarttaan ja on edennyt pilotointivaiheeseen. Tavoitteena on keskeisten toimijoiden kanssa kokeilla hyviä toimintamalleja ja mahdollisia uusia rahoitusratkaisuja, jotta SDG-tarpeet ja -investoinnit kohtaisivat Agenda2030-tavoitteiden saavuttamiseksi.

- Suomen kestävän kasvun ohjelman (RRF-rahoitus) ensimmäinen pilari: vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa. TEM:n näkemyksen mukaan ohjelmalla on erityisen tärkeä vivuttaa yksityisiä investointeja esimerkiksi puhtaan energian tuotantoon samalla luoden tuotteita globaalisti kasvavaan puhtaiden energiateknologioiden kysyntään.

- Uudistuvan teollisuuden strategia, josta hallitus linjasi työryhmän työn pohjalta puoliväliriihessä. Keskeisten ministeriöiden, työnantaja- ja työntekijäliittojen yhteistyönä valmisteltujen toimenpiteiden tavoitteena on, että Suomi on vuonna 2030 maailman kilpailukykyisin toimintaympäristö hiilineutraalisuuteen tähtäävälle teollisuudelle.

- Eri toimet julkisten ja yksityisten toimijoiden voimavarojen kokoamiseksi, jotta TKI-panostukset saadaan nousemaan. Keskeisenä esimerkkinä TEM:n johtamassa Kasvuportfoliossa jatkokehitetään Teknologiateollisuuden Kasvuryhmän kanssa (mukana 200 yritystä) valittuja kasvumahdollisuuksia, kuten energiamurroksen kv-liiketoimintamahdollisuuksien tilannekuvaa.

4. Seuranta ja politiikkatoimet

Myönteinen käynnissä oleva hanke hiilineutraalin kasvun seuraamiseksi on VN-TEAS Hiilineutraali Suomi 2035 – ilmasto- ja energiapolitiikan toimet ja vaikutukset (HIISI). HIISI-hankkeen tavoitteena on tukea kansallista ilmasto- ja energiapoliittista päätöksentekoa laatimalla arvioita politiikkatoimien vaikutuksista kansallisen ilmasto- ja energiastrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) valmisteluissa.

Seurannan haasteet liittyvät paljolti yhteisiin ja niin alueellisesti kuin EU-tasolla vertailukelpoisiin indikaattoreihin. Näitä haasteita on nostettu esiin Tilastokeskuksen kanssa. Toimenpiteiden jalkauttamista aluetasolle vaikeuttaa se, että vähähiilisyydestä on saatavissa vain valtakunnalliset luvut, joista alueelliset erot eivät näy. Tämä on johtanut siihen, että esimerkiksi kaupungit ovat alkaneet kehittää omia indikaattoreitaan. Nykyisissä indikaattoreissa ongelmana on myös toimialakohtaisuus, jolloin esimerkiksi kiertotaloudessa etenemistä on vaikea seurata. Nimenomaan kestävän kehityksen tavoitteissa etenemisen seurannassa periaatteellisempi haaste on kestävän kehityksen ulottuvuuksien moninaisuus ja niiden keskinäinen suhde. Etenemistä voi osoittaa yhdessä ulottuvuudessa, mutta vaikutukset toisiin ulottuvuuksiin saattavat olla erisuuntaisia.

Politiikkajohdonmukaisuuden kannalta koko kansallisen ilmasto- ja energiapolitiikkakokonaisuuden koordinoiminen ja kokonaisuuden hallinta ovat tärkeitä, samoin tiivis poikkihallinnollinen yhteistyö, joka toteutui hyvin muun muassa Suomen kestävän kasvun ohjelman valmistelussa. Valtioneuvostotasoinen tavoiteasetanta ja ohjeistus myös siihen, miten kestävän kehityksen tavoitteet tulisi integroida hallinnonalan organisaatioiden tulosjohtamiseen, voisi olla yksi kehitysaskel.

Johtava asiantuntija Jyrki Alkio